

ТЕМА 5. 16 PF- ОПИТУВАЛЬНИК Р.КЕТТЕЛЛА.

Ознайомлення з історією та теоретичними засадами створення опитувальника 16PF та його модифікаціями.

Проведення тестування за формою А (n = 187). Первинна обробка результатів, перевід „сирих” балів у стени, обчислення вторинних факторів. Побудова „профілю” особистості. Формулювання висновків за I-III блоками первинних факторів і за вторинними факторами.

Загальні особливості опитувальників рис особистості.

Самостійна робота – 4 год.

Провести опитування іншої людини за формою А. Проінтерпретувати результати, отримані за шкалами, що входять у блоки первинних факторів (узагальнені висновки слід зробити за кожним блоком окремо), обрахувати та проінтерпретувати значення вторинних факторів; оформити звіт.

16 - факторний особистісний опитувальник (Sixteen Personality Factor Questionnaire, 16 PF) вперше був опублікований Р.Кеттелом у 1950 році, і з того часу широко використовується у психодіагностичній практиці. Цей тест універсальний, практичний, дає багатогранну інформацію про індивідуальність.

Опитувальник є найбільш популярним засобом діагностики особистості. Він використовується у всіх випадках, коли необхідні знання індивідуально-психологічних особливостей людини. Опитувальник діагностує риси особистості, які Р.Кеттел назвав конституційними факторами. Вивчення динамічних факторів - мотивів, потреб, інтересів, цінностей - потребує застосування інших методів, що необхідно враховувати при інтерпретації. Адаптація у поведінці особистісних рис та установок залежить від потреб та характеристик ситуації.

При розробці опитувальника Р.Кеттел спочатку виходив із так званих L-даних, тобто даних, що отримувались шляхом реєстрації реальної поведінки у повсякденному житті. Згодом він перейшов до Q-даних, тобто даних, що отримані за допомогою опитувальників.

Фактори мають "побутові" та "технічні" назви. Перші - це загальнодоступні визначення, орієнтовані на непрофесіоналів. Технічні назви використовуються спеціалістами і тісно пов'язані з науково встановленим значенням фактора.

За результатами обстеження будується "профіль особистості", при інтерпретації якого керуються ступенем вираження кожного фактора, особливостями їх взаємодії, а також нормативними даними.

Р.Кеттелом були розроблені еквівалентні форми для обстеження осіб з різним освітнім рівнем. Так, опитувальник форми А використовується для обстеження дорослих людей з освітою не нижче 8-9 класів. Є декілька варіантів опитувальника для дітей та підлітків. Існує також спеціальне "патологічне" доповнення до 16-факторного особистісного опитувальника, що складається із 12 клінічних факторів-шкал.

Опитувальник знайшов достатньо широке застосування у вітчизняних психодіагностичних обстеженнях. Однак адаптація його ще незавершена, не зважаючи на проведену перевірку відповідності закордонних та вітчизняних нормативних даних.

ТЕКСТ 16 PF ОПИТУВАЛЬНИКА

Вам пропонується дати відповідь на ряд запитань опитувальника, метою якого є визначення особливостей Вашого характеру, нахилів та інтересів. Не існує запитань, на які можна дати "правильну" або "неправильну" відповіді, тому що вони відображають лише особливості, притаманні різним людям. Якщо ж Ви бажаєте отримати рекомендації, що правильно відображали б особливості проявів Вашого характеру у різних ситуаціях, намагайтеся відповідати більш точно та правдиво.

Коли відповідаєте на запитання, Ви можете вибрати один із трьох запропонованих варіантів відповідей. Номер відповіді на бланку повинен відповідати номеру запитання.

Пам'ятайте:

- питання надто короткі, щоб містити в собі усі необхідні подробиці, уявляйте типові ситуації, не замислюйтесь над деталями;

- не втрачайте багато часу на роздуми, давайте першу відповідь, що спадає Вам на думку;

- намагайтеся за хвилину дати відповіді на декілька запитань, тоді Ви завершите роботу приблизно за 35 хвилин;

- намагайтеся уникати "невизначених" відповідей, окрім тих випадків, коли визначено відповісти дійсно неможливо (але не більше однієї "невизначеної" відповіді на 5-6 запитань);

- відповіді давайте на всі запитання підряд, не пропускаючи жодного;

- не намагайтеся своїми відповідями справити приємне враження. Вільно висловлюйте власну думку.

1. Я добре зрозумів інструкцію до цього опитувальника:

а - так,

б - не впевнений,

в - ні.

2. Я готовий щиро відповісти на запитання:

а - так,

б - не впевнений,

в - ні.

3. Я хотів би мати дачу:

а - у людному дачному селищі,

б - надав би перевагу чомусь середньому,

- в - усамітнено в лісі.
4. Я можу знайти у собі достатньо сил, щоби справитися з життєвими труднощами:
а - завжди,
б - зазвичай,
в - рідко.
5. Коли я бачу диких звірів, мені стає трохи ніяково, навіть якщо вони надійно замкнені у клітках:
а - так,
б - не впевнений,
в - ні.
6. Я утримуюсь від критики людей та їх поглядів:
а - зазвичай,
б - іноді,
в - ні.
7. У мене є такі якості, за якими я маю перевагу над іншими людьми:
а - так,
б - важко відповісти,
в - ні.
8. Я люблю задалегідь планувати свої справи та діяти згідно з прийнятим планом:
а - так,
б - важко відповісти,
в - ні.
9. Якби я побачив двох сусідських дітей, які б'ються:
а - надав би їм можливість самим з'ясувати свої стосунки,
б - не знаю, що зробив би,
в - спробував би розібратись у їхній суперечці.
10. На зборах та у компаніях:
а - легко виходжу вперед,
б - вірно щось середнє,
в - я тримаюсь осторонь.
11. Як на мене, цікавіше бути:
а - інженером-конструктором,
б - не знаю чому віддати перевагу,
в - драматургом.
12. Мені легко підкорятися наказам, навіть якщо вони видаються мені не зовсім розумними:
а - так, я розумію, що без цього не буде порядку,
б - щось середнє,
в - ні, мені важко, навіть коли знаю, що потрібно.
13. Зазвичай я спокійно ставлюся до самовдоволених людей, навіть якщо вони вихваляються або іншим чином показують, якої високої думки про себе:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
14. Коли я розглядаю хмари на небі:
а - я думаю про погоду,
б - не знаю, що відповісти,
в - я бачу в них різні образи.
15. Я вважаю, що найнуднішу щоденну роботу завжди треба доводити до кінця, навіть якщо видається, що у цьому немає необхідності:
а - згідний,
б - не впевнений,
в - не згідний.
16. Я хотів би взятися за роботу:
а - де можна працювати багато, навіть із ризиком невдачі (втрати в грошах),
б - не знаю, в - з твердим, середнім за розмірами окладом.
17. Людина, яка здатна не показувати свої почуття оточенню, видається мені:
а - виверткою,
б - важко сказати,
в - вихованою.
18. Зрідка у мене виникає почуття раптового страху або невизначеного хвилювання, сам не знаю, від чого:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
19. Коли мене несправедливо критикують за те, у чому я не винен:
а - ніякого почуття вини у мене не виникає,
б - вірно щось середнє,

- в - я все ж таки почуваюся трохи винним.
20. На роботі у мене буває більше труднощів із людьми, які:
а - відмовляються застосовувати сучасні методи роботи,
б - не знаю, що вибрати,
в - намагаються щось змінити в роботі, яка й так іде нормально.
21. Коли я приймаю рішення, то керуюся більше:
а - серцем,
б - щось середнє,
в - розумом.
22. Люди були би щасливими, якби вони більше часу проводили у товаристві своїх друзів:
а - так,
б - вірно щось середнє,
в - ні.
23. Коли я складаю плани на майбутнє, я часто розраховую на те, що мені пощастить:
а - так,
б - важко відповісти,
в - ні.
24. Коли я розмовляю, то схильний:
а - висловлювати свої думки зразу, як тільки вони приходять в голову,
б - вірно щось середнє,
в - спочатку добре зібратися з думками.
25. Навіть якщо я чимось дуже розгніваний, я заспокоююсь досить швидко:
а - так,
б - вірно щось середнє,
в - ні.
26. За однакового робочого дня та зарплатні, я хотів би працювати:
а - столяром або кухарем,
б - не знаю, що вибрати,
в - офіціантом у гарному ресторані.
27. У мене було:
а - дуже мало виборних посад,
б - декілька,
в - багато виборних посад.
28. "Лопата" так відноситься до "копача", як "ніж" до:
а - гострий,
б - різати,
в - точити.
29. Іноді якась нав'язлива думка не дає мені заснути:
а - вірно,
б - не впевнений,
в - невірно.
30. У своєму житті я, як правило, досягаю тієї мети, яку ставлю перед собою:
а - так, вірно,
б - не впевнений,
в - невірно.
31. Застарілий закон потрібно змінювати:
а - тільки після детального обговорення,
б - вірно щось середнє,
в - негайно.
32. Мені стає ніяково, коли хтось вимагає від мене швидких дій, які певним чином впливають на інших людей:
а - так,
б - дещо середнє,
в - ні.
33. Більшість знайомих вважає мене веселим співрозмовником:
а - так,
б - не впевнений,
в - ні.
34. Коли я бачу неприємних, неохайних людей:
а - це мене не хвилює,
б - щось середнє,
в - вони викликають у мене неприязнь і відразу.
35. Я трохи розгублююсь, якщо несподівано опиняюсь у центрі уваги:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.

36. Я завжди радий приєднатися до великої компанії, наприклад, зустрітися з друзями, піти на танці, взяти участь у цікавих заходах:
а - так, б - щось середнє, в - ні.
37. У школі я надавав перевагу:
а - урокам музики (співів),
б - важко відповісти,
в - заняттям у майстернях, ручній праці.
38. Якщо мене призначають відповідальним за щось, я вимагаю, щоби мої розпорядження чітко виконувались, бо інакше відмовляюся від доручення:
а - так,
б - іноді,
в - ні.
39. З деяких питань я займаю непохитну позицію:
а - завжди,
б - іноді,
в - ні.
40. Мені цікаві люди, які багато в чому зі мною не погоджуються, з якими можна зав'язати дискусію:
а - так,
б - важко сказати,
в - ні.
41. Якщо у новій компанії хтось багато і голосно сміється, це говорить про те, що він:
а - людина життєрадісна,
б - важко сказати,
в - не вмів себе стримувати.
42. Я надав би перевагу спілкуванню з людьми ввічливими, аніж із прямолінійними:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
43. Коли мене критикують на людях, це мене вкрай пригнічує:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
44. Якщо мене викликає до себе начальник, то я:
а - користуюся нагодою попросити те, що мені потрібно,
б - щось середнє,
в - непокоюся, що зробив щось не так.
45. Я ніяковію, якщо моя думка щодо прочитаної книги, переглянутого фільму розійшлась із загальноновизнаною:
а - так,
б - важко сказати,
в - ні.
46. Перш, ніж висловити свою думку:
а - я намагаюся дізнатися думку інших,
б - важко сказати,
в - я не чекаю нагоди.
47. Коли я навчався у старших класах, то брав участь у спортивному житті школи:
а - досить часто,
б - час від часу,
в - рідко.
48. Я підтримую вдома гарний порядок і майже завжди знаю, що де лежить:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
49. Коли я думаю про те, що має відбутися протягом дня, я нерідко відчуваю неспокій:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
50. Іноді я сумніваюсь, чи дійсно люди, з якими я спілкувався, цікавляться тим, що я говорю:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
51. Якби мені довелося вибирати, я хотів би бути:
а - лісничим,
б - важко вибрати,
в - вчителем старших класів.

52. До дня народження, до свят:
а - я люблю робити подарунки,
б - важко відповісти,
в - гадаю, що придбання подарунків - дещо неприємний обов'язок.
53. "Стомлений" так відноситься до "робота", як "гордий" до:
а - посмішка,
б - успіх,
в - щасливий.
54. Яке з наведених слів не підходить до двох останніх:
а - свічка,
б - місяць,
в - лампа.
55. Мої друзі:
а - мене не підводили,
б - зрідка,
в - підводили досить часто.
56. Я роблю людям різкі критичні зауваження, якщо мені здається, що вони на це заслуговують:
а - зазвичай,
б - іноді,
в - ніколи.
57. Коли я засмучений, я будь-що намагаюся приховувати свої почуття від інших:
а - так,
б - скоріше щось середнє,
в - ні.
58. Я хотів би ходити у кіно або інші місця розваг:
а - частіше, ніж один раз на тиждень,
б - раз на тиждень (як більшість),
в - рідше одного разу на тиждень (рідше, ніж більшість).
59. Я вважаю, що особиста свобода у поведінці більш важлива, ніж гарні манери та дотримання правил етикету:
а - так,
б - не впевнений,
в - ні.
60. У присутності людей більш поважних, ніж я (старших за мене, або з великим досвідом чи вищих за статусом), я схильний триматися скромно:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
61. Мені важко розповісти щось великій групі людей або виступати перед великою аудиторією:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
62. Я добре орієнтуюся на незнайомій місцевості, легко можу сказати, де північ, південь, схід і захід:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
63. Якщо хтось розгнівався би на мене:
а - я спробував би його заспокоїти,
б - не знаю, що зробив би,
в - це викликало б у мене роздратування.
64. Якщо з людиною говорити відверто, на чистоту, вона ніколи не образиться, навіть якщо не все почуте буде їй приємно:
а - вірно,
б - важко сказати,
в - не вірно.
65. У наш час потрібно:
а - більше дисциплінованих, сумлінних людей,
б - щось середнє,
в - більше витончених романтиків, ентузіастів.
66. Іноді я говорю стороннім речі, які видаються мені важливими, навіть якщо вони мене про це не запитують:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
67. Я вважаю, що невимушеність у поведінці важливіша за дотримання правил гарного тону:
а - правильно,
б - не впевнений,

- в - ні.
68. Буває так, що я уникаю зустрічей із кимось, бо почуваюся боржником, який не виконує обіцянок:
а - дуже рідко,
б - буває,
в - досить часто.
69. Іноді мені говорять, що мій голос і вигляд часто виказують моє хвилювання:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
70. Коли я був підлітком і моя думка не збігалася з батьківською, я зазвичай:
а - залишався при власній думці,
б - середнє між "а" і "в",
в - поступався, визнаючи їх авторитет.
71. Я хотів би працювати в окремії кімнаті, а не разом із колегами:
а - так,
б - не впевнений,
в - ні.
72. Я волів би жити тихо, так, як мені самому подобається, аніж бути предметом захопленнь завдяки моїм успіхам:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
73. У багатьох відношеннях я вважаю себе достатньо зрілою людиною:
а - вірно,
б - не впевнений,
в - ні.
74. Критика у тому вигляді, в якому її здійснюють люди, скоріше вибиває мене з колії, ніж допомагає:
а - часто,
б - зрідка,
в - ніколи.
75. Я завжди в змозі контролювати прояви своїх почуттів:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
76. Мене дратують люди, які "літають у хмарах":
а - сильно,
б - посередньо,
в - майже не дратують.
77. "Здивування" так відноситься до "незвичайний", як "страх" до:
а - сміливий,
б - неспокійний,
в - жахливий.
78. Який із наведених дробів не підходить до двох інших:
а - 3/7,
б - 3/9,
в - 3/11.
79. Мені здається, що багато людей не помічають або уникають мене, хоч я і не розумію, чому:
а - так,
б - не впевнений,
в - ні.
80. Люди ставляться до мене менш доброзичливо, ніж я того заслуговую своїм добрим до них ставленням:
а - дуже часто,
б - іноді,
в - ніколи.
81. Коли мені дістається роль керівника:
а - я ніяковію та розгублююся,
б - вірно щось середнє,
в - я відчуваю піднесення.
82. Я маю, безумовно, менше друзів, аніж більшість людей:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
83. Я люблю бувати там, де гучно та весело:
а - так,
б - не знаю,
в - ні.

84. Люди називають мене легковажним, хоча і вважають приємною людиною:
а - так,
б - не впевнений,
в - ні.
85. У звичайних ситуаціях у товаристві я відчуваю хвилювання, тільки не таке, яке відчуває актор перед виходом на сцену:
а - досить часто,
б - зрідка,
в - навряд чи коли.
86. Коли я перебуваю серед невеликої групи людей, я задовольняюся тим, що тримаюся осторонь і частіше надаю можливість говорити іншим:
а - так,
б - не впевнений,
в - ні.
87. Мені більше подобається читати:
а - реалістичні описи гострих воєнних та політичних конфліктів,
б - не знаю, що вибрати,
в - роман, що збуджує уяву, почуття.
88. Коли намагаються мною керувати, я навмисне роблю все навпаки:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
89. Якщо керівництво або члени сім'ї у чомусь докоряють мені, то це, як правило, заслужено:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
90. Мені не подобається манера деяких людей "втупитися" та безцеремонно дивитись на людину в магазині або на вулиці:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
91. Під час спільної подорожі:
а - я можу так захопитися спілкуванням зі співрозмовником, що перестану помічати, куди та як ми їдемо,
б - важко відповісти,
в - я завжди слідкую за тим, куди ми їдемо.
92. У жартах про смерть немає нічого поганого чи такого, що суперечить доброму смаку:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
93. Якщо мої знайомі погано поведуться зі мною і не приховують своєї неприязні:
а - це ніскільки мене не пригнічує,
б - щось середнє,
в - я занепадаю духом.
94. Я почувуюся ніяково, коли мені говорять компліменти або хвалять:
а - вірно,
б - щось середнє,
в - ні.
95. Людина не має права виходити з колективу, якщо колектив проти цього:
а - так,
б - важко сказати,
в - ні.
96. Мені легше вирішувати складне питання чи проблему:
а - якщо я обговорюю їх з іншими,
б - щось середнє,
в - якщо я обдумую їх на самоті.
97. Я із задоволенням беру участь у громадському житті, в роботі різних комісій:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
98. Коли я виконую якусь роботу, я не заспокоюся, доки не будуть враховані навіть найнезначніші деталі:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
99. Іноді зовсім незначні перешкоди дуже сильно дратують мене:

- а - так,
 - б - щось середнє,
 - в - ні.
100. Я сплю міцно, ніколи не розмовляю уві сні:
- а - так,
 - б - щось середнє,
 - в - ні.
101. Якби я працював у сфері обслуговування, мені було б цікаво:
- а - спілкуватись із замовниками, клієнтами,
 - б - щось середнє,
 - в - вести рахунки та іншу документацію.
102. "Розмір" так відноситься до "довжини", як "нечесний" до:
- а - тюрма,
 - б - порушення,
 - в - злочинів.
103. "АБ" так відноситься до "ГВ", як "СР" до:
- а - ПО,
 - б - ОП.
 - в - ТУ.
104. Коли я потрапляю у компанію людей, чиї норми поведінки дозволяють використання нецензурних слів, я розгублююсь:
- а - так,
 - б - щось середнє,
 - в - ні.
105. Коли я слухаю музику, а поруч голосно розмовляють:
- а - це мені не заважає, я можу зосередитись,
 - б - щось середнє,
 - в - це псує мені задоволення та дратує мене.
106. Думаю, що про мене буде правильніше сказати, що я:
- а - ввічливий та спокійний,
 - б - щось середнє,
 - в - енергійний та наполегливий.
107. Я вважаю, що:
- а - жити треба за принципом "зробив діло – гуляй сміло",
 - б - дещо середнє між "а" і "в",
 - в - жити треба весело, не надто турбуючись про завтрашній день.
108. Краще бути обережним та вичікувати, ніж радіти наперед, у глибині душі смакуючи успіх:
- а - згоден,
 - б - щось середнє,
 - в - не згоден.
109. Якщо я замислююся про можливі труднощі у своїй роботі:
- а - я намагаюся заздалегідь скласти план, як їх подолати,
 - б - щось середнє,
 - в - думаю, що справлюся з ними, коли вони з'являться.
110. Я легко при звичаююсь у будь-якому оточенні:
- а - так,
 - б - не впевнений,
 - в - ні.
111. Коли потрібно трохи дипломатії та вміння у чомусь людей переконати, зазвичай звертаються до мене:
- а - так,
 - б - вірно щось середнє,
 - в - ні.
112. Мені було б цікавіше:
- а - консультувати молодих людей, допомагати їм у виборі роботи,
 - б - важко відповісти,
 - в - працювати інженером-економістом.
113. Якщо я абсолютно впевнений, що людина чинить несправедливо або егоїстично, я заявляю їй про це, навіть якщо це загрожує мені деякими неприємностями:
- а - так,
 - б - щось середнє,
 - в - ні.
114. Коли люди поводять себе безглуздо:
- а - я спокійно думаю, що на помилках вчаться,
 - б - не впевнений,
 - в - я починаю хвилюватись і намагаюся втрутись.

115. Я часто так задумуюсь над якоюсь новою ідеєю, що стаю розсіяним:
 а - навряд чи,
 б - можливо,
 в - вірно.
116. Якщо мені доводиться довго сидіти на зборах, не розмовляючи та без руху, я ніколи не відчуваю потреби малювати чи соватися на стільці:
 а - згоден,
 б - не впевнений,
 в - не згоден.
117. Якщо моїм задумам заважають тільки люди, а не об'єктивні обставини, я дію відповідно із задумами:
 а - так,
 б - не впевнений,
 в - ні.
118. Передчуття, що на мене очікує якийсь покарання, навіть якщо я не зробив нічого поганого, виникає у мене:
 а - часто,
 б - іноді,
 в - рідко.
119. Якщо я знаю, що не виконаю своїх обіцянок з поважних об'єктивних причин:
 а - я можу спокійно розповісти про ці причини,
 б - не знаю, що відповісти,
 в - я все одно сильно непокоюсь, оскільки про мене можуть думати, що я винен.
120. Я вважаю, що в інтересах справи людей на виборних посадах слід змінювати:
 а - регулярно,
 б - важко відповісти,
 в - залежно від авторитету.
121. При однаковій зарплатні я хотів би:
 а - брати індивідуальну роботу додому,
 б - важко щось вибрати,
 в - працювати в установі, на підприємстві.
122. Працюючи над чимось, я надав би перевагу зробити це:
 а - у колективі,
 б - не знаю, що вибрав би,
 в - самостійно.
123. Бувають періоди, коли важко втриматися від почуття жалю до самого себе:
 а - часто,
 б - іноді,
 в - ніколи.
124. Люди дуже часто виводять мене з себе:
 а - так,
 б - щось середнє,
 в - ні.
125. Я завжди можу без особливих труднощів позбутися старих звичок і більше до них не повертатись:
 а - так,
 б - щось середнє,
 в - ні.
126. Урочистість та статечність обов'язково мають бути супутниками будь-якого церемоніалу:
 а - так.
 б - не впевнений,
 в - ні.
127. "Краще" так відноситься до "найгірше", як "повільне" до:
 а - швидке,
 б - найкраще,
 в - найшвидше.
128. Яке з наступних сполучень знаків повинно продовжити цей ряд -
 ХОООХХОООХХХ:
 а - ОХХХ,
 б - ООХХ,
 в - ХООО.
129. Коли настає час для здійснення того, що я заздалегідь планував та очікував, я інколи почуваю себе не в змозі це зробити:
 а - згоден,
 б - щось середнє,
 в - не згоден.
130. Зазвичай я можу зосереджено працювати, не звертаючи уваги на те, що люди навколо дуже шумлять:
 а - так,

- б - щось середнє,
в - ні.
131. Я говорю про свої бажання та плани:
а - рідко, тільки коли запитують,
б - щось середнє,
в - досить часто, інакше про них забудуть.
132. Я проводжу багато часу, обговорюючи з друзями ті приємні події, які ми разом пережили колись:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
133. Я отримую задоволення від ризикованих вчинків, які я роблю тільки заради потіхи:
а - так,
б - вірно щось середнє,
в - ні.
134. Мене дратує вигляд неприбраного помешкання:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
135. Я вважаю себе дуже товариською (відкритою) людиною:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
136. У спілкуванні з людьми:
а - я не намагаюся стримувати почуття,
б - щось середнє,
в - я приховую свої почуття.
137. Я люблю музику:
а - легку, жваву, холоднувату,
б - щось середнє,
в - емоційно насичену та сентиментальну.
138. Мене більше захоплює краса вірша, ніж краса та досконалість зброї:
а - так,
б - не впевнений,
в - ні.
139. Якщо моє вдале зауваження залишилося непоміченим:
а - я не повторюю його,
б - важко відповісти,
в - повторюю своє зауваження знову.
140. Мені хотілось би вести роботу серед неповнолітніх правопорушників, яких звільнено на поруки:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
141. Для мене дуже важливо:
а - зберегти добрі стосунки з людьми,
б - дещо середнє,
в - вільно висловлювати свої почуття.
142. У туристичній подорожі я волів би дотримуватися програми, складеної спеціалістами, а не планувати свій маршрут самостійно:
а - так,
б - не впевнений,
в - ні.
143. Люди дуже часто жартують із такою легковажною недбалістю, що ображають мене:
а - часто,
б - щось середнє,
в - рідко.
144. Мені не складно придумати, як віддячити комусь:
а - вірно,
б - не знаю,
в - ні.
145. Коли необхідно швидко прийняти відповідальне рішення, я відчуваю труднощі через те, що не можу зібратися з думками:
а - так,
б - не знаю,
в - ні.
146. Я волію планувати свої справи сам, без стороннього втручання та чужих порад:

- а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
147. Іноді на мої вчинки впливає те, що я комусь заздрю:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
148. Мені легко примусити себе класти речі на свої місця, навіть коли я дуже поспішаю:
а - так,
б - важко відповісти,
в - ні.
149. Я починаю нервувати, коли замислююся про все, що на мене очікує:
а - так,
б - ні,
в - іноді.
150. Якщо я беру участь у якійсь грі, а присутні голосно висловлюють свої міркування, мене це виводить з рівноваги:
а - згоден,
б - не впевнений,
в - не згоден.
151. Мені здається, що цікавіше бути:
а - художником,
б - не знаю, що вибрати,
в - директором театру або студії.
152. Яке із наступних слів не підходить до двох інших:
а - якийсь,
б - декілька,
в - більша частина.
153. "Полум'я" так відноситься до "спеки", як "троянда" до:
а - шип,
б - червоні пелюстки,
в - запах.
154. У мене часто бувають такі хвилюючі сни, що я прокидаюся:
а - часто,
б - зрідка,
в - практично ніколи.
155. Навіть якщо дехто проти успіху якогось починання, я завжди вважаю, що варто ризикувати:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
156. Мені подобаються ситуації, коли я мимоволі опиняюся у ролі керівника, тому що краще за інших знаю, що повинен зробити колектив:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
157. Я хотів би одягатися скромно, так, як усі, а не яскраво та оригінально:
а - згоден,
б - щось середнє,
в - ні.
158. Вечір, який проведено за улюбленим заняттям, приваблює мене більше, ніж жвава вечірка:
а - згоден,
б - щось середнє,
в - ні.
159. Деколи я нехтую добрими порадами людей, хоч і знаю, що не повинен був би цього робити:
а - зрідка,
б - навряд чи коли,
в - ніколи.
160. Коли я приймаю рішення, вважаю обов'язковим враховувати основні норми поведінки "що таке добре і що таке погано":
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
161. Мені не подобається, коли люди дивляться, як я працюю:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.

162. Якщо у колективі не прийнято засуджувати людей за помилки:
а - я не буду осуджувати,
б - важко відповісти,
в - я все одно буду "стояти" за вимогливість.
163. У школі я надавав перевагу (надаю перевагу):
а - українській мові,
б - важко відповісти,
в - математиці.
164. Іноді я засмучувався через те, що люди говорили про мене погано поза очі без усяких на те причин:
а - так,
б - важко відповісти,
в - ні.
165. Розмови про щоденні турботи:
а - важливіші за абстрактні розмірковування,
б - не знаю, що відповісти,
в - дратують мене своєю приземленістю та прозаїчністю.
166. Деякі речі викликають у мене такий гнів, що я намагаюся взагалі про них не говорити:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
167. У вихованні важливіше:
а - оточити дитину теплом та турботою,
б - щось середнє,
в - виробити у дитини бажані навички та погляди.
168. Люди вважають мене спокійною, врівноваженою людиною, яка залишається незворушною за будь-яких обставин:
а - так, б - щось середнє, в - ні.
169. Люди, старші за мене, частіше бувають праві, бо у них більше досвіду:
а - так,
б - не знаю,
в - ні.
170. Я буду непокоїтись, якщо хтось подумає, ніби я ухиляюся від правил, які є прийнятими у колі наших знайомих:
а - дуже,
б - посередньо,
в - ні.
171. Я краще засвоюю матеріал:
а - коли читаю добре написану книгу,
б - дещо середнє,
в - коли беру участь у колективному обговоренні.
172. Я часто відхиляюся від наміченого плану, коли втрачаю інтерес до процесу його виконання:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
173. Перш, ніж висловити свою думку, я намагаюся зрозуміти, наскільки я врахував усі деталі питання:
а - так,
б - не знаю,
в - ні.
174. Іноді дрібниці нестерпно діють мені на нерви, хоча я і розумію, що це пусте:
а - так,
б - щось середнє,
в - ні.
175. Я часто говорю під впливом моменту таке, про що пізніше доводиться жалкувати:
а - згоден,
б - не впевнений,
в - не згоден.
176. Якби мене попросили організувати збір грошей на подарунок комусь або взяти участь в організації ювілейних урочистостей:
а - я погодився б,
б - не знаю, що зробив би,
в - сказав би, що дуже зайнятий.
177. Яке із наступних слів не підходить до двох інших:
а - широкий,
б - зигзагоподібний,
в - прямий.
178. "Швидко" так відноситься до "ніколи", як "близько" до:

- а - ніде,
- б - далеко,
- в - геть.

179. Якщо я зробив якийсь промах у товаристві, я досить швидко про це забуваю:

- а - так,
- б - щось середнє,
- в - ні.

180. Моє оточення знає, що у мене багато різних ідей і я майже завжди можу запропонувати якусь вирішення проблеми:

- а - так,
- б - щось середнє,
- в - ні.

181. Я хотів би мати роботу:

- а - з визначеним і постійним заробітком,
- б - вірно дещо середнє,
- в - із вищим заробітком, який би залежав від моїх зусиль.

182. Мене вважають дуже запальною людиною:

- а - так,
- б - щось середнє,
- в - ні.

183. Мені подобається робота різноманітна, пов'язана із частими змінами та поїздками, навіть якщо вона трохи небезпечна:

- а - так,
- б - щось середнє,
- в - ні.

184. Я людина дуже пунктуальна і завжди наполягаю на тому, щоб усе виконувалось якомога точніше:

- а - згоден,
- б - щось середнє,
- в - не згоден.

185. Мені приносить задоволення робота, яка потребує добросовісного ставлення, точних навичок і вмінь:

- а - так,
- б - щось середнє,
- в - ні.

186. Я належу до енергійних людей, які завжди чимось зайняті:

- а - так,
- б - не впевнений,
- в - ні.

187. Я добросовісно відповів на всі запитання і жодного не пропустив:

- а - так, б - не впевнений, в - ні.

ОБРОБКА ДАНИХ

Обробка отриманих даних проводиться за допомогою "ключа". Співпадання відповідей досліджуваного з "ключем" оцінюється у два бали для відповідей "а" та "в", співпадання відповіді "б" - в один бал. Сума балів у кожній виділеній групі запитань дає в результаті значення для фактору. Винятком є фактор "В" - тут співпадання відповіді з "ключем" завжди дає 1 бал.

Фактори	а = 2	б = 1	в = 2
А	3, 52, 101, 126, 176	3,26,27,51,52,76, 101,126,151,176	26,27,51,76,151
В	Всі відповіді по одному балу 152, 177, 178	28,53,54,78,103,128	77,102,127,153
С	4,30,55,104,105,130, 179	4,5,29,30,55,79,80,104, 105,129,130,154,179	5,29,79,80,129,154
Е	7,56,131,155,156,180,181	6,7,31,32,56,57,81,106, 131,155,156,180,181	6,31,57,32,81,106
Ф	33,58,83,132,133,182,183	8,33,58,82,83,107,108, 132,133,157,158,182,183	8,82,107,108,157,158
Г	109, 134,160,184,185	9,34,59,84,109,134,159, 160,184,185	9,34,59,84,159
Н	10,36,110,111,135,136,186	10,35,36,60,61,85,86,110, 111,135,135,161,186	35,60,61,85,86,161
І	12,37,112,138,163	11,12,37,62,87,112,137, 138,162,163	11,62,87,137,162
Л	38,88,113,114,164	13,38,63,64,88,89,113, 114,139,164	13,63,64,89,139
М	39,40,65,91,115,116,140	14,15,39,40,65,90,91,115, 116,140	14,15,90,141,165,166

Фактори	a = 2	б = 1	в = 2
		116,140,141,165,166	
N	17,42,117,142,167	16,17,41,42,66,67,92, 117,142,167	16,41,66,67,92
O	18,43,69,94,118,119,143	18,19,43,44,68,69,93,94, 118,119,143,144,168,	19,44,68,93,144,168
Q ₁	20,46,70,145,169	20,21,45,46,70,95,120, 145,169,170	21,45,95,120,170
Q ₂	47,71,72,146,171	22,47,71,72,96,97,121, 122,146,171	22,96,97,121,122
Q ₃	48,73,98,148,173	23,24,48,73,98,123,147, 148,172,173	23,24,123,147,172
Q ₄	49,50,74,99,124,149,174	25,49,50,74,75,99,100, 124,125,149,150,174,175	25,75,100,125,150,175

Переведення «сирих» балів у стени. Стени розподіляються за біполярною шкалою з крайніми значеннями в 1 та 10 балів. Відповідно, першій половині шкали (від 1 до 5.5) надається знак "-". Другій половині (від 5.5 до 10) - знак "+". Із показників, отриманих за всіма факторами, будується так званий "профіль особистості".

Отримані значення кожного фактору переводять у стени за допомогою таблиць.

ТЕСТОВІ НОРМИ ДО 16-ФАКТОРНОГО ОСОБИСТІСНОГО ОПИТУВАЛЬНИКА

Жінки 16-18 років

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	0-6	7-8	7-8	9-10	11	12-13	14-15	16	17-18	19-20
B	0-1	2	3	4	5	6	7	8-9	10	11-12
C	0-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15-16	17-18	19-20	21	22-26
E	0-3	4	5-6	7-8	9-10	11-12	13-15	16-17	18-19	20-26
F	0-6	7-8	9-11	12-14	15-16	17-18	19-20	21-22	23	24-26
G	0-5	6-7	8-9	10-11	12-13	14	15-16	17	18	19-20
H	0-2	3-4	5-7	8-9	10-12	13-14	15-17	18-20	21-22	23-26
I	0-5	6-7	8	9-10	11	12-13	14	15	16-17	18-20
L	0-2	3	4-5	6	7-8	9	10-11	12-13	14	15-20
M	0-6	7	8-9	10	11-12	13-14	15-16	17	18-19	20-26
N	0-5	6	7	8	9-10	11	12-13	14	15	16-20
O	0-4	5	6-7	8-9	10-11	12-13	14-15	16-17	18-19	20-26
Q ₁	0-3	4	5	6	7-8	9	10-11	12	13-14	15-20
Q ₂	0-3	4	5-6	7	8-9	10-11	12-13	14-15	16-17	18-20
Q ₃	0-4	5-6	7	8-9	10	11-12	13	14	15-16	17-20
Q ₄	0-3	4-5	6-8	9-11	12-13	14-16	17-19	20-21	22-23	24-26

Чоловіки 16-18 років

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	0-3	4	5-6	7	8-9	10-11	12	13-14	15-16	17-20
B	0-1	2	3	4	5	6	7	8-9	10	11-12
C	0-7	8-9	10-11	12-13	14-15	16-17	18-19	20	21-22	23-26
E	0-6	7-8	9	10-11	12-13	14-15	16-17	18-19	20-21	22-26
F	0-5	6-8	9-11	12-14	15-16	17-18	19-20	21-22	23	24-26
G	0-4	5-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15-16	17	18	19-20
H	0-2	3-4	5-7	8-10	11-13	14-16	17-18	19-20	21-22	23-26
I	0-2	3	4	5-6	7-8	9	10-11	12-13	14-15	16-20
L	0-3	4	5-6	7-8	9	10-11	12-13	14	15-16	17-20
M	0-4	5-6	7	8-9	10-11	12-13	14	15-16	17-18	19-26
N	0-5	6-7	8	9	10	11-12	13	14-15	16	17-20
O	0-3	4	5-6	7-8	9-10	11	12-13	14-15	16-17	18-26
Q ₁	0-4	5	6	7-8	9	10-11	12	13	14-15	16-20
Q ₂	0-3	4	5-6	7-8	9	10-11	12-13	14-15	16-17	18-20
Q ₃	0-3	4-5	6	7-8	9-10	11	12-13	14	15-16	17-20
Q ₄	0-2	3-4	5-6	7-8	10-12	13-15	16-17	18-19	20-21	22-26

Жінки 19-28 років

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	0-4	5-6	7	8-9	10-12	13	14-15	16	17-18	19-20
B	0-4	5	-	6	7	8	9	10	11	12-13
C	0-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15-16	17-18	19-20	21-22	23-26
E	0-3	4	5-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15-16	17-18	19-26
F	0-5	6-7	8-10	11-12	13-15	16-17	18-19	20-21	22	23-26
G	0-4	5-6	7-8	9-10	11-12	13	14-15	16-17	18	19-20
H	0-2	3-4	5-7	8-9	10-12	13-15	16-17	18-20	21-22	23-26
I	0-5	6	7-8	9-10	11-12	13	14	15	16-17	18-20
L	0-1	2-3	4	5	6-7	8-9	10	11-12	13-14	15-20
M	0-5	6-7	8	9-10	11-12	13-14	15-16	17	18-19	20-26
N	0-5	6	7	8	9-10	11	12-13	14	15-16	17-20
O	0-3	4	5-6	7	8-9	10-12	13-14	15-16	17-18	19-26
Q₁	0-3	4	5	6-7	8	9	10-11	12-13	14	15-20
Q₂	0-3	4	5-6	7	8-9	10-11	12-13	14-15	16-17	18-20
Q₃	0-4	5	6-7	8-9	10	11-12	13	14	15-16	17-20
Q₄	0-3	4-5	6-7	8-10	11-12	13-15	16-18	19-20	21-22	23-26

Чоловіки 19-28 років

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	0-3	4	5-6	7	8-9	10-11	12-13	14	15-16	17-20
B	0-4	5	-	6	7	8	9	10	11	12-13
C	0-7	8-9	10-11	12-13	14-15	16-17	18-19	20-21	22	23-26
E	0-6	7-8	9	10-11	12-13	14-16	17-18	19	20-21	22-26
F	0-5	6-8	9-10	11-13	14-15	16-17	18-19	20-21	22-23	24-26
G	0-4	5-6	7-9	10-11	12	13-14	15-16	17	18-19	20
H	0-2	3-4	5-7	8-10	11-13	14-16	17-18	19-20	21-22	23-26
I	0-2	3	4-5	6	7-8	9-10	11-12	13-14	15	16-20
L	0-3	4	5-6	7	8-9	10-11	12	13-14	15	16-20
M	0-5	6	7-8	9	10-11	12-13	14-15	16-17	18	19-20
N	0-5	6-7	8	9	10	11-12	13	14-15	16	17-20
O	0-3	4	5-6	7-8	9	10-11	12-13	14-15	16-17	18-26
Q₁	0-4	5	6	7-8	9	10	11-12	13	14-15	16-20
Q₂	0-3	4	5-6	7	8-9	10-11	12-13	14-15	16-17	18-20
Q₃	0-3	4-5	6	7-8	9-10	11	12-13	14	15-16	17-20
Q₄	0-3	4	5-7	8-9	10-12	13-14	15-17	18-19	20-21	22-26

Жінки 29-70 років

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	0-4	5-6	7-8	9-10	11	12-13	14-15	16	17-18	19-20
B	0-1	2	3	4	5	6	7	8-9	10	11-13
C	0-7	8-9	10-11	12-13	14-15	16-17	18-20	21-22	23-24	25-26
E	0-2	3	4-5	6-7	8-9	10-11	12-14	15-16	17-18	19-26
F	0-4	5-6	7-8	9-10	11-13	14-15	16-17	18-19	20-21	22-26
G	0-6	7	8-9	10-11	12-13	14-15	16	17	18-19	20
H	0-2	3-4	5-7	8-9	10-12	13-14	15-17	18-20	21-22	23-26
I	0-5	6-7	8	9-10	11	12-13	14	15-16	17	18-20
L	0-1	2	3-4	5	6-7	8	9-10	11	12-13	14-20
M	0-6	7	8-9	10-11	12	13-14	15-16	17	18-19	20-26
N	0-5	6	7	8-9	10	11	12-13	14	15	16-20
O	0-3	4	5-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15-16	17-18	19-26
Q₁	0-3	4	5	6-7	8	9	10-11	12-13	14	15-20
Q₂	0-3	4	5-6	7-8	9	10-11	12-13	14-15	16-17	18-20
Q₃	0-5	6-7	8	9-10	11	12-13	14	15-16	17	18-20
Q₄	0-2	3-4	5-7	8-10	11-12	13-15	16-17	18-20	21-22	23-26

Чоловіки 29-70 років

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	0-3	4	5-6	7	8-9	10-11	12-13	14	15-16	17-20
B	0-1	2	3	4	5	6	7	8-9	10	11-13
C	0-7	8-10	11-12	13-14	15-16	17	18-19	20-21	22-23	24-26
E	0-5	6-7	8-9	10-11	12-13	14-15	16-17	18-19	20-21	22-26
F	0-3	4-5	6-8	9-10	11-13	14-15	16-17	18-19	20	21-26
G	0-4	5-7	8-10	11-12	13	14-15	16-17	18	19	20
H	0-3	4-5	6-8	9-11	12-14	15-16	17-19	20-21	22-23	24-26
I	0-2	3	4	5-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15	16-20
L	0-2	3	4-5	6-7	8	9-10	11-12	13	14-15	16-20
M	0-5	6-7	8	9-10	11	12-13	14-15	16-17	18-19	20-26
N	0-6	7	8-9	10	11	12-13	14	15	16-17	18-20
O	0-2	3	4-5	6-7	8-9	10-11	12	13-15	16-17	18-26
Q₁	0-4	5-6	7	8	9-10	11	12-13	14	15-16	17-20
Q₂	0-3	4	5-6	7-8	9-10	11	12-13	14-15	16-17	18-20
Q₃	0-4	5-6	7-8	9	10-11	12	13-14	15	16-17	18-20
Q₄	0	1-2	3-5	6-7	8-10	11-12	13-15	16-17	18-19	20-26

При інтерпретації приділяється увага, в першу чергу, найбільш низьким та найбільш високим значенням факторів у профілі, особливо тим показникам, які знаходяться у межах від 1 до 3 стенів та від 8 до 10 стенів.

Аналізується також сукупність факторів у їх взаємозв'язках за такими блоками:

=> Інтелектуальні особливості:

ф. В - загальний рівень інтелекту, здатність до навчання;

ф. М - рівень розвитку уяви.

ф. Q₁ - сприйняття нового, аналітичність мислення.

=> Емоційно-вольові особливості:

ф. С - емоційна стійкість (сила "Я");

ф. G - рівень морального контролю, відповідальність, організованість;

ф. I - чутливість;

ф. O - тривожність.

ф. Q₃ - самоконтроль;

ф. Q₄ - фрустрованість.

Фактори O та Q₄ - складають блок тривожності.

=> Комунікативні властивості та особливості міжособистісної взаємодії:

ф. А - товарищескість, уважне ставлення до людей;

ф. Е - домінантність та сила нервової системи;

ф. F - експансивність, динамізм спілкування;

ф. Н - активність у соціальних контактах (сміливість);

ф. L - ставлення до людей;

ф. N - дипломатичність;

ф. Q₂ - конфліктність та залежність від групи.

ФОРМУЛИ РОЗРАХУНКУ ЧОТИРЬОХ ВТОРИННИХ ФАКТОРІВ

1. Тривожність (V1).

$$V1 = [(38 + 2"L" + 3O + 4"Q_4") - 2("C" + "H" + "Q_3")]: 10$$

2. Інтроверсія - екстраверсія (V2).

$$V2 = [(2"A" + 3"E" + 4"F" + 5"H") - (2"Q_2" + 11)]: 10$$

3. Чутливість (поріг фрустрації) (V3)

$$V3 = [(77 + 2"C" + 2"E" + 2"F" + 2"N") - (4"A" + 6"I" + 2"M")]: 10$$

4. Конформність (V4).

$$V4 = [(4"E" + 3"M" + 4"Q_1" + 4"Q_2") - (3"A" + 2"C")] : 10$$

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ

І. Фактор " А "

Афектотимія	Шизотимія
<i>Сердечна доброта</i>	<i>Відокремленість, відчуженість</i>
Легкість у спілкуванні	Конфліктність
Гнучкість, пристосованість	Ригідність
Добросердечність	Холодність
Відкритість	Скритність, мовчазність
Емоційність	Стриманість
Довірливість	Підозріливість
Безтурботність	Обережність
Товариськість	Відстороненість, егоїстичність

Для високих значень фактора характерними є багатство та яскравість емоційних проявів, природність та невимушеність поведінки, готовність до співпраці, чуйне, уважне ставлення до людей, доброта. Люди на полюсі афектотимії добре уживаються в колективі, активні у встановленні контактів, їм подобається працювати з людьми, з готовністю беруть участь у громадських заходах.

7 Добра, безтурботна, товариська, відкрита, природна, невимушена.

8-10 Добродушна, безтурботна, готова до співпраці, приєднується до думки; уважна до людей; недбала, довірлива; легко пристосовується, весела.

На протилежному полюсі проявляються такі риси, як в'ялість афекту, відсутність живих, трепетливих емоцій. Ці люди холодні, жорсткі, формальні у контактах. Вони не цікавляться життям оточуючих, надають перевагу "спілкуванню" з книгами та речами. Вони намагаються працювати одні, уникають колективних заходів, не йдуть на компроміси. У справах вони точні, обов'язкові, але недостатньо гнучкі.

1-3 Недовірлива, скептична; холодна, сердита; критична, відстоює власні думки; холодна, відчужена; точна, об'єктивна.

4 Скритна, критична, відчужена, нетовариська, замкнена.

Не варто думати, що афектотимія - це добре, а шизотимія - погано. Кожен тип для різної діяльності має свої переваги та недоліки. Афектотимів краще бачити на адміністративних постах, що вимагають постійного спілкування з людьми; шизотимів - там, де потрібні точність, акуратність, старанність виконання. В цілому фактор орієнтований на визначення ступеню товариськості людини в групі

2. Фактор " В "

Високий інтелект	Низький інтелект
<i>Розумна</i>	<i>Нерозумна</i>
Високі розумові здібності	Низькі розумові здібності
Добре мізкує	Мізкує повільно
Розуміє абстракції	Не розуміє абстракції
Широкі інтелектуальні інтереси	Інтелектуальні інтереси відсутні
Наполеглива	Не доводить справу до кінця
Освічена	Неосвічена

Високі оцінки мають особи з добрим рівнем інтелектуального розвитку, які швидко схоплюють нове та швидко навчаються.

7 Зібрана, кмітлива; спостерігається абстрактність мислення.

8-10 Високі загальні розумові здібності; прониклива, швидко схоплює; інтелектуально пристосовується; існує певний зв'язок з рівнем вербальної культури та ерудицією.

Людина, що має низькі оцінки за фактором, схильна до повільного навчання, важко засвоює нові поняття, все розуміє буквально та конкретно. Низька оцінка з цього фактора може бути отримана як у результаті низького інтелекту, так і внаслідок емоційної дезорганізації мислення.

1-3 Низькі розумові здібності; не може вирішувати абстрактні задачі.

4 Незібрана; конкретність, ригідність мислення; емоційна дезорганізація мислення.

3. Фактор " С "

Сила Я	Слабкість "Я"
<i>Емоційна стійкість</i>	<i>Емоційна нестійкість</i>
Вільна від невротичних симптомів	Має багато невротичних симптомів

Не іпохондрик, не виявляє турботи щодо стану здоров'я	Іпохондрик, турбується щодо стану здоров'я
Інтереси постійні	Мінлива, нестійка в інтересах
Спокійна	Легко засмучується
Реалістична стосовно життя	Ухиляється від відповідальності
Наполеглива	Не доводить справу до кінця
Володіє собою	Не витримана
Безтурботна	Тривожна

Цей фактор характеризує здатність керувати емоціями та настроєм, особливо вміння знайти їм адекватне пояснення та реалістичне вираження. Було показано, що низька емоційна стійкість є визначальною складовою частиною всіх патологічних відхилень: неврозів, психопатій, алкоголізму тощо.

Високі оцінки властиві особам емоційно зрілим, які сміливо дивляться в обличчя фактам, спокійні, впевнені в собі, постійні у своїх планах та уподобаннях, не піддаються випадковим коливанням настрою. На речі вони дивляться серйозно та реалістично, добре усвідомлюють вимоги дійсності, не приховують від себе власних недоліків, не засмучуються через дрібниці, відчувають себе добре пристосованими.

7 Сила, емоційна стійкість; витриманість; спокійна, флегматична, реалістично настроєна.

8-10 Емоційно зріла, має постійні інтереси, спокійна; реально оцінює обстановку, керує ситуацією, уникає труднощів; може мати місце емоційна ригідність, нечутливість..

Низькі оцінки бувають в осіб, які не здатні контролювати емоції та імпульсивні потяги, особливо не здатні виразити їх у соціально-допустимій формі. Зовнішньо це проявляється як поганий емоційний контроль, відсутність почуття відповідальності, ухилення від реальності. Внутрішньо вони відчувають себе безпорадними, стомленими та не здатними подолати життєві труднощі.

1-3 При поганому настрої втрачає рівновагу духу; мінлива у стосунках та нестійка в інтересах; легко засмучується, неспокійна; ухиляється від відповідальності, має тенденцію поступатися, відмовляється від роботи; невротичні симптоми, іпохондрія, стомлюваність.

4 Слабкість, емоційна нестійкість; знаходиться під впливом почуттів; легко засмучується, мінлива.

4.Фактор "Е"

Домінантність	Конформність
<i>Наполегливість</i>	<i>Покірність, залежність</i>
Незалежна	Підкоряється
Самовпевнена	Невпевнена у собі
Хвалькувата	Скромна
Екстрапунітивна	Інтрапунітивна
Груба	Тактовна
Смілива	Обережна
Конфліктна	Доброзичлива
Примхлива	Слухняна

Високі оцінки свідчать про владність, прагнення до самостійності, незалежності, ігнорування соціальних умовностей та авторитетів. Такі особи діють сміливо, енергійно та активно. Живуть за власними законами, агресивно відстоюють свої права на самостійність та вимагають прояву самостійності від оточення.

7 Владність, домінування; непоступлива, самовпевнена, агресивна; конфліктна.

8-10 Нестійка; незалежна; груба, ворожа, похмура; неслухняна, бунтар, неприхильна.

Людина, що має низьку оцінку з фактора, слухняна, конформна, не вміє відстояти свою точку зору, покійно слідує за більш сильним, поступається іншим, не вірить у себе та свої здібності, тому часто виявляється залежною, бере на себе провину. Така пасивність є частиною багатьох невротичних станів. Низька домінантність позитивно пов'язана з успішністю навчання в усіх вікових групах, аж до аспірантів.

1-3 Покірна, тактовна, дипломатична; експресивна, легко виходить зі стану рівноваги

4 М'яка, слухняна, сором'язлива, поступлива, залежна; бере провину на себе, пасивна перед авторитетним керівництвом; скромна.

Необхідно відмітити, що домінантність варто відрізнити під авторитарності. Поняття "авторитарна особистість" є не рисою, а типом. Вона є конгломератом щонайменше чотирьох факторів особистості та розрізняється в залежності від загальної культури та конкретно-історичних умов. Одна із найбільш різючих відмінностей авторитарності від домінантності полягає у тому, що авторитарна особистість пригнічує тих, хто знаходиться на нижчому ступені та плазує перед вищими, в той час коли домінантна особистість є лідером для тих, хто займає нижче положення та бореться за вищий статус.

5. Фактор "F "

Безтурботність	Стурбованість
Життєрадісна	Сумна

Товариська	Унікає товариства
Енергійна	Апатична
Балакуча	Мовчазна
Спокійна	Неспокійна
Жива, моторна	Повільна, обережна
Довірлива	Підозріла
Гнучка	Ригідна

На перший погляд може видатись, що це фактор стану, а не особистості. Проте це не так. Доведено, що з фактора F є стійкі відмінності між людьми. Дослідження показують, що ступінь вираженості цієї риси відповідає ступеню інгібіції (тиску) при вихованні. Інгібіція може залежати як від умов життя та культурних норм, так і від сімейних традицій.

Високі оцінки з фактора характерні для осіб бадьорих, активних, безтурботних. Вони живуть і не замислюються серйозно над подіями, легко ставляться до життя, про майбутнє не турбуються. Дослідження показують, що ці особи мають в основному більш простий, більш оптимістичний характер, або у них більш безтурботне ставлення до життя за рахунок зменшення домагань.

У соціології встановлена позитивна кореляція між безтурботністю та тривалістю холостякування, прагненням жити в центрі великих міст, любов'ю до подорожей та змін.

7 Безтурботна, неуважна, недбала, безжурна.

8-10 Життєрадісна, весела, імпульсивна, рухлива, енергійна; відверта, експресивна; відмічається значимість соціальних контактів, щира у стосунках, емоційна; динамічна у спілкуванні; часто стає лідером, ентузіастом.

Низькі оцінки свідчать про стриманість, стурбованість, схильність все ускладнювати, до всього ставитись надто серйозно та обережно. Такі особи стурбовані майбутнім, наслідками своїх вчинків, постійно очікують можливі невдачі та нещастя Щоб уникнути невдач - старанно планують свої вчинки.

1-3 Мовчазна, з самоаналізом; замріяна, не товариська; повільна, обережна; схильна ускладнювати, песиміст при сприйнятті дійсності; турбується про майбутнє, очікує можливі невдачі, для оточуючих видається в'ялою та нудною.

4 Стурбована, спокійна, серйозна, розсудлива.

6. Фактор "G"

Сила „Над - Я"	Слабкість "Над - Я"
<i>Висока сумлінність</i>	<i>Недобросовісність</i>
Стійка, наполеглива	Непостійна, мінлива
Дисциплінована	Потурає своїм бажанням
Зібрана	Недбала
Обов'язкова	Легковажна
Високоморальна	Аморальна
Відповідальна	Безвідповідальна
Уважна до людей	Недбала у повсякденному житті
Вимоглива до порядку	Безладна

Фактор G за змістом нагадує фактор C (сила "Я"), особливо в тому, що стосується регуляції поведінки. Різниця тільки у тому, що фактор G характеризує наполегливе прагнення дотримуватися моральних вимог, що не є характерним для майже флегматичної поведінки осіб з високими оцінками з фактора C.

На полюсі високих значень фактора є такі риси, як почуття відповідальності, обов'язковість, добросовісність, стійкість моральних принципів. Такі особи є глибоко порядними не тому, що це може бути вигідним, а тому, що вони не можуть чинити інакше через свої переконання. Вони точні та акуратні у справах, в усьому люблять порядок, правил не порушують, виконують їх буквально навіть тоді, коли правила видаються пустою формальністю. Висока добросовісність, свідомість зазвичай поєднуються із високим самоконтролем та прагненням до утвердження загальнолюдських цінностей, іноді на шкоду особистим егоїстичним цілям.

7 Висока нормативність; сильний характер; добросовісна, наполеглива; мораліст; врівноважена, відповідальна.

8-10 Наполеглива, стійка, рішуча; заслуговує на довіру, емоційно дисциплінована, зібрана; совісна (сумлінна), з почуттям відповідальності, дотримується моральних стандартів та правил; наполеглива у досягненні мети; точність, ділова спрямованість.

Людина, що має низьку оцінку за фактором, непостійна, легко кидає розпочату справу. Лінива, егоїстична, недобросовісна, вона не докладає зусиль до виконання суспільних вимог та культурних норм, зневажливо ставиться до моральних цінностей, заради власної вигоди здатна на обман. Низькі оцінки з фактора бувають у асоціальних психопатів, правопорушників та інших груп осіб, які характеризуються низькими моральними якостями.

1-3 Непостійна, мінлива, гнучка, викликає недовіру; потурає власним бажанням; недбала, лінива; незалежна, нехтує обов'язками; безпринципна, неорганізована; можлива антисоціальна поведінка.

4 Піддається почуттям; не погоджується із загальноновизнаними моральними нормами, стандартами.

7. Фактор " Н "

Сміливість	Боязкість
Товариська	Сором'язлива
Пожавлення в присутності осіб протилежної статі	. Збентеженість у присутності осіб протилежної статі
Чуйна	Стримана
Емоційні та артистичні інтереси	Обмежені інтереси
Дружелюбна	Ворожа
Імпульсивна	Стримана
Безтурботна	Обережна
Любить бути на очах у всіх	Відчуває страх перед життям

Це чітко визначений фактор, який виділяється навіть при приблизному визначенні факторів. Сучасні уявлення пов'язують його із чутливістю вегетативної нервової системи до загрози. Доведено, що це один із двох - трьох найбільш сильно спадково обумовлених факторів.

Високі оцінки свідчать про нечутливість у сприйнятті загрози, сміливість, рішучість, прагнення до ризику та гострих відчуттів. Такі особи вільно вступають у контакти, не відчувають труднощів у спілкуванні, охоче та багато говорять, не розгублюються при зіткненні з несподіваними обставинами, про невдачі швидко забувають, не роблять належних висновків. У груповій діяльності осіб із Н+ часто обирають лідерами, особливо, якщо діяльність групи пов'язана із суперництвом, змаганнями або ризиком. Напевно, цей фактор є важливим для успіху в тих видах діяльності, де необхідно вміти протидіяти втомі при роботі з людьми та витримувати емоційне навантаження. Є експериментальні дані, які вказують на те, що у таких осіб є частими підйоми систолічного тиску і вони більш часто хворіють коронарними захворюваннями. Це пов'язано з їх великою емоційною активністю.

7 Сміливість, підприємливість, соціальна сміливість, товстошкірність.

8-10 Авантюристична, схильна до ризику, товариська; активна, виявляє інтерес до протилежної статі; чутлива, добродушна, імпульсивна; розгальмована, тримається вільно; емоційна; артистичні інтереси; безтурботна, не розуміє безпеки.

Особи з низькою оцінкою мають надчутливу симпатичну нервову систему. Тому вони дуже гостро реагують на будь - яку загрозу. Такі індивіди вважають себе надто сором'язливими, невпевненими у власних силах, страждають від необгрунтованого почуття власної неповноцінності, повільні та стримані у вираженні своїх почуттів, не люблять працювати у контакті з людьми, воліють мати одного-двох близьких друзів замість великої компанії, не можуть підтримувати контакти з широким колом людей.

4 Нерішучість, сором'язливість, стриманість, боязкість.

1-3 Бентежить в присутності інших; емоційна, роздратована ; стримана; обмежена, суворо дотримується правил, швидко реагує на небезпеку; делікатна, уважна до людей; невпевнена у своїх силах, намагається перебувати в тіні.

8. Фактор " I "

Емоційна зрілість	Емоційна незрілість
<i>М'якосердечність, ніжність</i>	<i>Суворість, жорстокість</i>
Нетерпляча, вимоглива	Емоційно незріла
Залежна	Незалежна
Сентиментальна	Реаліст
Емоційна, чутлива	Раціоналіст
Насолоджується фантазіями	Не фантазує, практична
Діє за інтуїцією	Діє за логікою
М'яка до себе та оточуючих	Суворий цинік
Іпохондрик, хвилюється за стан здоров'я	Не звертає уваги на фізичні недуги

Висока оцінка за фактором є показником м'якості, витонченості, образного, художнього сприйняття світу. Зовнішній вигляд, стиль поведінки, манери триматись - усе свідчить про витончений смак, вишуканість, витонченість художньої діяльності. Високі оцінки за фактором мають художники, артисти та музиканти. У дітей фактор I пов'язаний із прагненням до високої успішності та дисциплінованості, орієнтацією у поведінці на вимоги вчителів і вихователів.

7 М'якосердечність, ніжність, чутливість; залежність, прагнення до заступництва.

8-10 Невгамовна, неспокійна, очікує уваги від оточуючих; нав'язлива, ненадійна; шукає допомоги та симпатії; добра, м'яка, терпляча до себе та оточення, фантазує у бесіді та наодинці з собою, схильна до романтизму, художність сприйняття світу; діє за інтуїцією.

Низькі оцінки є характерними для осіб мужніх, суворих, практичних, реалістичних. До життя вони підходять із логічною міркою, більше довіряють розуму, ніж почуттям, не довіряють враженням та відчуттям, інтуїцію підміняють розрахунком, а психотравм позбуваються за рахунок раціоналізації.

Діти з низькими показниками фактора рідше хворіють, агресивніші, охоче займаються фізкультурою та спортом.

1-3 Несентиментальна, очікує мало від життя; мужня, самовпевнена, бере на себе відповідальність; сувора (до цинізму), холодна у стосунках; незначні артистичні нахили, без втрати почуття смаку; діє практично та логічно.

4 Низька чутливість, товстошкірність, суворість, не вірить в ілюзії, розсудливість, реалістичність суджень, практичність, деяка жорстокість.

9. Фактор " L "

Підозрілість	Довірливість
Недовірлива	Надто довірлива
Ревнива	Не ревнива
Заздрісна	Некорислива
Фіксована на невдачах	Легко забуває труднощі
Роздратована	Лагідна
Тиран	Терпляча, прощає, розуміє
Схильна до суперництва	Терпляча, прощає, розуміє
Завищена самооцінка	Почуття власної незначущості

Особи з високими оцінками з фактора з самого початку підходять до всіх людей упереджено, обережно, в усьому шукають таємницю, чекають від усіх каверзи, нікому не довіряють, вважають своїх друзів здатними на нечесність, невідверті з ними. У колективі вони тримаються відсторонено, заздять успіхам інших людей, вважають, що їх недооцінюють, приділяють мало уваги оцінці їх досягнень.

У стосунках з людьми проявляють себе як наполегливі; роздратовані, не виносять конкуренції, не піддаються впливу інших людей, скептично ставляться до моральних мотивів поведінки оточення. Тобто ряд особливостей поведінки, які зазвичай пояснюються домінуванням, у дійсності відносяться до фактора L, а не до домінування (фактор F).

7 Підозрілість, ревнивість, "захист" та внутрішня напруженість.

8-10 Ревнива, заздрісна; догматичність, підозрілість; вимагає від оточення відповідальності за помилки; роздратована; її інтереси звернені на саму себе, обережна у своїх вчинках, егоцентрична.

Людина з низькою оцінкою за фактором вважає всіх людей добрими та хорошими, відверто розповідає про себе навіть малознайомим людям, легко довіряє їм власні потаємні мрії та матеріальні цінності. У колективі завжди весела, не заздрісна, лагідна, щиро турбується про своїх друзів, не прагне конкурувати з ними, виділитися, звернути на себе увагу.

1-3 Почуття власної незначущості; скаржиться на зміни; вільна від залежності, легко забуває про труднощі; розуміє, прощає; терпляча, лагідна, доброзичлива у стосунках з іншими; недбало ставиться до зауважень, добре працює у колективі.

4 Довірливість, внутрішня розслабленість; погоджується з умовами, відверта.

10. Фактор " M "

Мрійливість	Практичність
Захоплена своїми ідеями	Зайнята вирішенням практичних питань
Цікавиться абстрактними проблемами	Зайнята влаштуванням особистих справ
Захоплена фантазіями	Унікає всього незвичайного
Непрактична, легко відступає від реальності	Керується об'єктивною реальністю, надійна у практичних питаннях
Неврівноважена, легко захоплюється	Спокійна, тверда

Високі оцінки характерні для осіб з багатою уявою, фантазерів, орієнтованих тільки на власні бажання, заглиблених у себе. Вони не звертають увагу на щоденні справи та обов'язки. Поведінка таких осіб відрізняється ексцентричністю та своєрідністю. Вони не турбуються про те, щоби носити такий же одяг, як усі, або робити те саме, що й усі. У них своя власна, неповторна манера поведінки та самобутній світогляд.

7 Мрійливість, ідеалістичність, багата уява, богемність, розсіяність.

8-10 Заглиблена у свої ідеї: цікавиться мистецтвом, теорією, основними віруваннями; захоплена внутрішніми ілюзіями; високий творчий потенціал; легко захоплюється, відступає від здорового глузду, невірноважена.

Низькі оцінки властиві людям зрілим, розсудливим, які добре розбираються у життєво важливих питаннях, твердо оцінюють обставини та людей. Однак у несподіваних ситуаціях їм часто не вистачає уяви та винахідливості.

1-3 Швидко вирішує практичні питання; зайнята своїми інтересами, прозаїчна; унікає всього незвичного; слідує загальноприйнятим нормам, керується об'єктивною реальністю, надійна у практичному судженні: чесна, добросовісна; неспокійна, але тверда; її властива деяка обмеженість, надмірна уважність до дрібниць.

4 Практичність, земні принципи, приземленість прагнень, мало уяви.

11. Фактор "N"

Проникливість	Наївність
Вишукана, вміє себе поводити	Пряма, нетактовна
Точний розум	Неконкретний розум
Емоційно стримана	Емоційно недисциплінована
Неприродна у поведінці	Природна, безпосередня
Естетично витончена	Прості смаки
Прониклива у стосунках з оточуючими	Не досвідчена в аналізі мотивувань
Честолюбна	Задоволена досягненнями
Обережна	Поводиться з людьми вільно

Для людей з високими оцінками з фактора є характерними штучність, розрахунок у поведінці, проникливість, вміння вести себе холодно та раціонально, не піддаватись емоційним зривам, бачити за афектом логіку. Вони тримаються завжди коректно, ввічливо та відсторонено, до всього підходять розумно та несентиментально, з холодною аналітичністю оцінюють можливі шанси, хитро та вміло будують свою поведінку, скептично ставляться до газет і закликів; у спілкуванні аристократично ввічливі, слідкують за своїм мовленням та манерами.

7 Прониклива, хитра; досвідчена, розумна, розважлива.

8-10 Вишукана, вміє себе поводити серед оточуючих; має точний розум; емоційно витримана; прониклива у ставленні до оточення; естетично витончена; честолюбна, можливо ненадійна, обережна.

Низькі оцінки свідчать про грубість, нетактовність, прямолінійність, невміння ясно мислити, про відсутність проникливості та соціальної спритності. Зазвичай це наївні, відкриті люди, товариські, які люблять прості природні речі та чуттєві радості. Вони погано розуміють мотиви поведінки оточуючих, усе сприймають на віру, сентиментальні, не вміють хитрувати, ведуть себе природно, просто та грубувато.

1-3 Пряма, але нетактовна у спілкуванні; товариська, нестримана емоційно; прості смаки; відсутність проникливості; немає досвіду в аналізі мотивувань; сліпо вірить у людську сутність.

4 Наївність, простуватість; пряма, відверта, природна, безпосередня.

Низькі оцінки з фактора N частіше бувають у чоловіків, ніж у жінок. За родом занять найвищі оцінки мають кваліфіковані спеціалісти та спеціалісти, від яких вимагається висока точність у роботі.

12. Фактор "O"

Гіпотимія	Гіпертимія
<i>Схильність до почуття вини</i>	<i>Самовпевненість</i>
Сумна, зажурена	Весела, життєрадісна
Неспокійна, стурбована	Спокійна, самонадіяна
Вразлива	Безтурботна
Обов'язкова, чутлива до зауважень	Нечутлива до зауважень та докорів
Боязка	Безстрашна
Занурена у похмурі роздуми	Безтурботна
Втомлена, іпохондрична	Енергійна, активна
Напружена	Розслаблена

Для інтерпретації фактора „O” використовувались такі терміни, як "депресивна тенденція", "пригнічений настрій" і навіть "невротичний стан".

Висока оцінка за фактором свідчить про домінування тривожно-депресивного фону у настрої. Такі особи постійно чимось стурбовані, завжди пригнічені, обтяжені поганими передчуттями, схильні до самокорів, недооцінюють свої можливості, принижують свою компетентність, знання та здібності. В оточенні вони почувають себе незручно та невпевнено, тримаються занадто відокремлено та замкнено.

7 Почуття вини; сповнена страху, тривоги та передчуттів; невпевненість у собі, стурбованість.

8 - 10 Депресивна, пригнічена, легко плаче; перебуває у полоні настрою, вразлива; сильно почуття обов'язку, чутлива до реакцій оточення; іпохондрик, симптоми страху; самотня, занурена у похмурі роздуми.

Низькі оцінки характерні для осіб веселих, життєрадісних, задоволених життям, впевнених в успіхах та своїх можливостях. Вони жваво відгукуються на події, що відбуваються, знаходять інтерес навіть у щоденних дрібних справах. Низька оцінка за фактором відрізняє людей, які "керують своїми невдачами", від тих, хто не здатен справитись із життєвими невдачами та переживає їх як внутрішній конфлікт.

1-3 Весела, життєрадісна; спокійна, безтурботна; енергійна; небоязка, бездумна.

4 Безтурботність, самовпевненість, самонадіяність, спокій, благодущність, холоднокрівність.

13. Фактор "Q₁"

РАДИКАЛІЗМ	КОНСЕРВАТИЗМ
------------	--------------

Гнучкість	Ригідність
-----------	------------

Особи з високими оцінками за даним фактором мають різнобічні інтелектуальні інтереси, намагаються бути добре поінформованими з наукових, політичних, навіть життєвих проблем, але ніяку інформацію вони не сприймають на віру, ніякі принципи не є для них абсолютними, до всього ставляться скептично, не довіряють авторитетам, все намагаються проаналізувати та зрозуміти самі. Вони легко змінюють свою точку зору, спокійно сприймають неусталені погляди та нові ідеї, відзначаються критичністю мислення, терпляче ставляться до протиріч.

7 Експериментатор, ліберал, вільнодумна, аналітик; добра інформованість, терпимість до незручностей.

8-10 Критично настроєна; характеризується наявністю інтелектуальних інтересів, аполітичністю мислення; не довіряє авторитетам, на віру нічого не приймає.

Низькі оцінки характерні для осіб консервативних, ригідних, які не люблять змін. Усе нове вони зустрічають в штики, тому що воно видається їм абсурдним, іншої точки зору вони не допускають; схильні до моралізування та настанов; вважають, що усі недоліки будуть усунені, якщо суворо слідувати всім вимогам старших та більш досвідчених товаришів.

1-3 Приймає тільки перевірене часом; підозра до нових людей; із сумнівом ставиться до нових ідей, схильна до моралізування та повчань.

4 Поважна, має усталені погляди, ідеї; терпляча до традиційних труднощів.

За родом занять цей фактор є високим у адміністраторів, художників, артистів та особливо наукових працівників. Низькі оцінки за фактором мають юристи, педагоги та особи, що працюють у сфері обслуговування.

14. Фактор "Q₂"

САМОДОСТАТНІСТЬ	СОЦІАБЕЛЬНІСТЬ
Самостійність	Залежність від групи

Особи з високими оцінками незалежні, самостійні, з власної ініціативи не шукають контакту з оточенням, воліють робити все самостійно: приймають рішення, домагаються його виконання, несуть відповідальність. Вони готові пожертвувати будь-якими зручностями для збереження власної незалежності. Не можна сказати, що вони не люблять людей, просто вони не потребують схвалення та підтримки зі сторони.

7 Незалежність від групи, самостійність, винахідливість, самостійно приймає рішення.

8-10 Може домінувати, не потребує підтримки інших людей, незалежна.

Низькі оцінки свідчать про несамостійність, залежність, прив'язаність до групи. Ці люди в своїй поведінці орієнтуються на групову думку, потребують постійної підтримки, поради та схвалення. Вони хочуть жити і працювати разом з іншими людьми не тому, що є дуже товариськими, а швидше тому, що у них відсутня ініціатива ті сміливість у виборі власної лінії поведінки.

1-3 Слідує за суспільною думкою, орієнтується на соціальне схвалення, безініціативна.

4 Соціабельність, несамостійність; послідовність, потребує групової підтримки, приймає рішення разом з іншими.

Цей фактор має значні кореляції з іншими "інтровертними" факторами. Він по суті є фактором „думаючої інтроверсії“. У формуванні цієї моделі поведінки суттєву роль відіграють сімейні традиції, але, можливо, потрібна деяка емоційна стабільність для його успішного розвитку.

15. Фактор "Q₃"

КОНТРОЛЬ БАЖАНЬ	ІМПУЛЬСИВНІСТЬ
Високий самоконтроль поведінки	Низький самоконтроль поведінки

Високі оцінки свідчать про організованість, вміння добре контролювати свої емоції та поведінку; Людина з „Q₃“+ діє планомірно та впорядковано, долає перешкоди, не розкидається, розпочату справу доводить до кінця. Вона добре усвідомлює соціальні вимоги і намагається їх акуратно виконувати, хвилюється про враження, яке справляє своєю поведінкою, про свою репутацію. Надійні керівники мають високі оцінки за цим фактором.

7 Самоконтроль, точна, вольова, може підкорювати собі, діє за усвідомленим планом.

8-10 Ефективний лідер, приймає соціальні норми, контролює свої емоції та поведінку, доводить справу до кінця, цілеспрямована.

Низькі оцінки з цього фактора вказують на слабку волю та поганий самоконтроль (особливо за бажаннями). Діяльність таких осіб не впорядкована, хаотична. Вони часто розгублюються, діють непослідовно, не вміють організувати свій час та порядок виконання справ. Нерідко вони залишають справу незавершеною, щоб без достатнього обдумування взятись за іншу.

1-3 Недисциплінована, внутрішня конфліктність уявлень про себе.

4 Погано контролює себе, недбала, неточна, неухажлива та неделікатна.

Фактор „Q₃“ вимірює ступінь усвідомленості індивідом соціальних вимог і рівень розуміння бажаної картини соціальної поведінки. Зазвичай ступінь виконання соціальних вимог повністю не може бути вимірний за допомогою опитувальника. Фактор вимірює тільки ступінь поінформованості з цих питань.

Ступінь виконання соціальних вимог залежить також і від факторів С (сила "Я") та G (сила "над-Я"), але на

відміну від них, високе значення Q₃ свідчить про більшу довільність, усвідомленість поведінки порівняно з високим С та про більшу чутливість до соціального схвалення, ніж при високих значеннях G.

Фактор Q₃ є одним з найважливіших для прогнозу успішної діяльності. Він позитивно корелює з успіхами у техніці, математиці, організаторській діяльності та інших сферах, де необхідна об'єктивність, врівноваженість та рішучість.

16. Фактор „Q₄”

ФРУСТРОВАНІСТЬ	НЕФРУСТРОВАНІСТЬ
Напруженість	Розслабленість

Високі оцінки свідчать про напруженість, збудженість, активне незадоволення своїх прагнень. Людина з Q₄ неспокійна, збуджена, непосидюча, відчуває себе розбитою, втомленою, але не може залишатись без роботи навіть і в ситуації, яка сприятлива для відпочинку (так би мовити, втомленість, що не шукає відпочинку). Для цього стану також характерні емоційна стійкість з переважанням зниженого настрою, роздратованість та нетерплячість.

Існує думка, що цей стан пов'язана з великим числом потреб, що не знайшли розрядки.

7 Зібрана, енергійна, збуджена, роздратована, підвищена мотивація.

8 - 10 Активна, не зважаючи на стомлюваність, роздратована, слабе почуття порядку.

За низькими оцінками на перший план виступає слабкість або відсутність спонукань та бажань. Особи цього типу байдуже ставляться до везіння-невезіння, незворушні, заспокоєні, задоволені будь-яким станом речей, не прагнуть досягнень і змін.

1-3 Низька мотивація, лінощі, незворушність, задоволеність.

4 Розслабленість, спокій, в'ялість, апатичність, стриманість, нефрустрованість.

Короткий опис вторинних факторів

Фактор I

Низька оцінка

Низька тривожність (приспосованість)

Людина, яка має низьку оцінку, є однією з тих, хто в цілому задоволений життям. Вона здатна досягнути того, що для неї є важливим. Однак надто низька оцінка може означати відсутність мотивації у складних завданнях, що в загальному вигляді відомо з досліджень, присвячених зв'язку тривожності та мотивації досягнення.

Висока оцінка

Висока тривожність (погана приспосованість).

Людина має високу тривожність в загальноприйнятому розумінні слова. Вона не обов'язково повинна бути невротиком, бо тривожність може бути ситуативною. Але можна сказати, що вона до певної міри погано приспосована до життя, тобто вона не задоволена своєю здатністю вирішувати життєві проблеми та досягнути того, чого вона хоче. Дуже висока тривожність погано впливає на рівень досягнень і викликає фізичні розлади. Якщо бал перевищує 8 стенив, доцільне клінічне обстеження

Фактор II

Низька оцінка

Інтроверсія

Скромна, самодостатня та загальмована у міжособистісних контактах. Ці риси можуть бути бажаними або небажаними в залежності від ситуації, в якій повинна діяти людина. Наприклад, інтроверсія сприяє виконанню точної роботи.

Висока оцінка

Екстраверсія

Соціально відкрита, розгальмована, добре підтримує міжособистісні контакти. Це може бути дуже бажаним у ситуаціях, що вимагають такого типу темпераменту. Але, очевидно, що ці якості повинні сприяти інтелектуальним досягненням.

Фактор III. Поріг фрустрації

Низька оцінка

Витончена емоційність

Страждає від надмірної емоційності, можливо, не має мужності, фрустрована. Однак, людина чутлива до витончених речей, артистична та м'яка. Якщо перед нею постає будь-яка проблема, вона дуже багато роздумує перед тим як щось розпочати. Бал менше 3 стенив – схильність до виникнення психопатологічних явищ в умовах стресу, якщо менше 1 стениу – необхідне клінічне обстеження.

Висока оцінка

Динамічна стабільність

Підприємлива, рішуча, не засмучена. Однак тонкі деталі подій вислизують від неї, вона орієнтується на очевидні речі. Труднощі вона долає шляхом миттєвих дій, без роздумів.

Фактор IV

Низька оцінка

Підлеглість

Залежить від групи, дисциплінована, пасивна. Потребує підтримки інших. Орієнтується у своїй поведінці на тих, хто надає таку підтримку.

Висока оцінка

Незалежність

Агресивна, смілива, незалежна. дошкульна. Шукає ситуацію, де підтримується така поведінка. Демонструє значну ініціативність.